

Arbetslöshetskassornas egna kapital och finansiella placeringar

Rapport 2019:9

Om IAF

IAF har regeringens och riksdagens uppdrag att verka för att arbetslöshetsförsäkringen ska fungera som en omställningsförsäkring.

Vi har bemyndigande att utfärda föreskrifter inom arbetslöshetsförsäkringen.

I instruktionen uttrycks att IAF ansvarar för tillsyn över arbetslöshetsförsäkringen, arbetslöshetskassorna och Arbetsförmedlingens handläggning av ärenden som har samband med arbetslöshetsförsäkringen.

Vi ska också följa utvecklingen på arbetslöshetsförsäkringens område och ta de initiativ till åtgärder som uppföljningen ger anledning till.

Dessutom har vi tillsyn över Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans arbete med sanktioner inom aktivitetsstödet, utvecklingsersättningen och etableringsersättningen.

Innehållsförteckning

Resultat	4
Några arbetslöshetskassor har fortfarande för stort eget kapital	4
God kontroll över de finansiella placeringarna	4
Placeringar sker övervägande i fonder med lägre risker	4
Den genomförda granskningen	5
Eget kapital	5
Finansiella placeringar	7
Om granskningen.....	10

Resultat

Några arbetslöshetskassor har fortfarande för stort eget kapital
IAF:s tolkning av reglerna är att en arbetslöshetskassas egna kapital som mest får motsvara 12 månaders kostnader. Trots detta har Byggnadsarbetarnas och Fastighets arbetslöshetskassor ett eget kapital som överstiger den nivån. IAF har återkommande påpekat detta för arbetslöshetskassorna och kostnadstäckningen har också sjunkit för båda över tid.

De flesta arbetslöshetskassor har beslutat om att ha ett eget kapital som motsvarar omkring 4-8 månaders kostnader. Den nivån innebär både att arbetslöshetskassorna har en buffert och att det finns en god marginal från den högsta tillåtna nivån.

God kontroll över de finansiella placeringarna

Arbetslöshetskassornas styrelser ska se till att medelsförvaltningen innefattar en tillfredsställande kontroll. Samtliga arbetslöshetskassor som har finansiella placeringar har placeringspolicyer. Arbetslöshetskassorna uppger även att de löpande följer upp sina placeringar. Detta gäller både de som själva sköter förvaltningen av kapitalet och de som låter någon annan göra det. IAF:s bedömning är därför att arbetslöshetskassorna sammantaget har en god kontroll över sina finansiella placeringar.

Placeringar sker övervägande i fonder med lägre risker

Arbetslöshetskassornas styrelser och kassaföreståndare ansvarar för förvaltningen av arbetslöshetskassornas kapital. 20 arbetslöshetskassor placerar sitt kapital, medan 6 arbetslöshetskassor har valt att inte placera något kapital. Med några undantag placerar arbetslöshetskassorna övervägande i fonder med lägre risker.

Den genomförda granskningen

Eget kapital

IAF:s tolkning av reglerna är att en arbetslöshetskassa maximalt ska ha en nivå på det egna kapitalet som motsvarar 12 månaders kostnader i verksamheten.¹

Medlemsavgiften kan då hållas på så låg nivå som möjligt och gör att fler kan omfattas av arbetslöshetsförsäkringen genom ett medlemskap i en arbetslöshetskassa. Om det egna kapitalet överstiger 12 månaders kostnader, är det ett tecken på att medlemsavgiften är onödigt hög och kan sänkas.

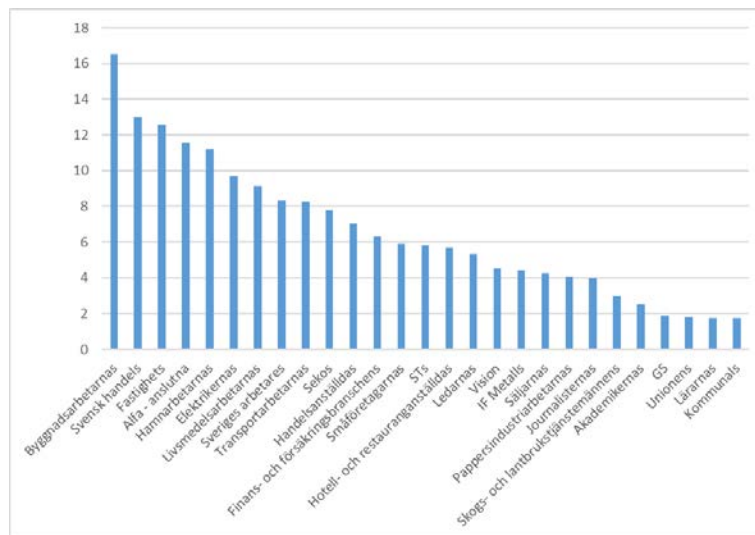
Omfattning

Arbetslöshetskassornas egna kapital uppgår till betydande belopp. 2018 uppgick det totalt till omkring 2 miljarder kronor.

De senaste åren har det egna kapitalet minskat. 2011 uppgick det till över 3 miljarder kronor vilket var en följd av den förhöjda finansieringsavgiften och arbetslöshetsavgiften som arbetslöshetskassorna skulle betala till staten mellan 2007 och 2013.

För att jämföra arbetslöshetskassornas egna kapital används nyckeltalet kostnadstäckning som relaterar eget kapital till arbetslöshetskassornas kostnader per månad. Nyckeltalet visar hur många månader arbetslöshetskassorna med eget kapital kan täcka sina kostnader.

Diagram 1: Arbetslöshetskassorna kostnadstäckning 2018

Källa: Enkät

¹ IAF:s tolkning av 44 § lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor (LAK).

Variationen mellan arbetslöshetskassorna är stor. 2018 var det 3 arbetslöshetskassor som hade ett eget kapital som översteg 12 månaders kostnader: Byggnadsarbetarnas-, Svensk Handels- och Fastighets arbetslöshetskassor.² Samtidigt var det 4 arbetslöshetskassor som hade ett eget kapital som var lägre än 2 månader: Kommunals, Lärarnas, Unionens och GS arbetslöshetskassor.

Beslut om nivå

Alla utom en arbetslöshetskassa har fattat ett formellt beslut om vilken nivå som arbetslöshetskassans egna kapital bör uppgå till. Den arbetslöshetskassa som inte har fattat ett formellt beslut uppger att styrelsen löpande diskuterar frågan i samband med budgetarbetet och att de överväger att fatta ett formellt beslut i samband med nästkommande budget.

I de flesta fall är det styrelsen som har fattat beslutet. Hos några arbetslöshetskassor har stämman fattat beslut.

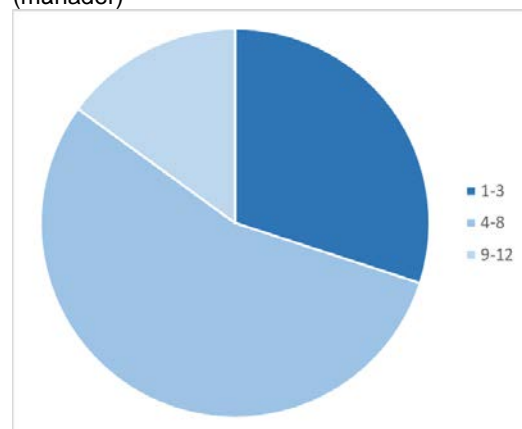
De flesta arbetslöshetskassor har en beslutad nivå som motsvarar omkring ett halvårs kostnader (4-8 månader). Några arbetslöshetskassor har en beslutad nivå som är lägre och en mindre andel har en beslutad nivå som är högre.

De som har beslutat om en låg nivå på eget kapital är främst de största arbetslöshetskassorna som Akademikernas, Unionens och Kommunals. Lärarnas arbetslöshetskassa finns också här. Bland de övriga varierar storleken på arbetslöshetskassorna.

Arbetslöshetskassornas motiv till de beslutade nivåerna på eget kapital är att detta ska vara en buffert för tillfälligt högre kostnader som ökad arbetslöshet eller nya politiska beslut, för verksamhetsförändringar eller för att vid behov kunna avveckla verksamheten. Några arbetslöshetskassor med lägre beslutade nivåer tar upp vikten av att medlemsavgiften inte ska vara för hög.

I arbetslöshetskassornas motiv framhåller flera att de är medvetna om att det egna kapitalet som mest får motsvara 12 månaders kostnader.

Diagram 2: Beslutade nivåer på eget kapital (månader)

Källa: Enkät

² Svensk Handels arbetslöshetskassa fusionerades den 1 januari 2019 med Unionens arbetslöshetskassa

Ungefär hälften av arbetslöshetskassorna har efter 2018 mer eget kapital än vad man har beslutat om.

Finansiella placeringar

En arbetslöshetskassas styrelse se till att organisationen av bokföringen och medelsförvaltningen innefattar en tillfredsställande kontroll. Kassaföreståndaren ska också se till att bokföringen fullgörs i överensstämmelse med lag och att medelsförvaltningen sköts på ett betryggande sätt³.

Även av förarbetena betonas arbetslöshetskassans eget ansvar för medelsförvaltningen. Det framgår också att tillsynsmyndigheten inte har någon befogenhet att utöva tillsyn över området.⁴ IAF stannar därför i denna granskning vid att beskriva arbetslöshetskassornas finansiella placeringar på en sammantagen nivå.

Omfattning

2018 uppgick de finansiella placeringarna till omkring 1,5 miljarder kronor. 20 arbetslöshetskassor hade placerat medel i fonder eller andra värdepapper. 2 av dem hade däremot avyttrat sina placeringar till den sista december 2018.

6 arbetslöshetskassor har valt att inte ha några finansiella placeringar alls.

Beslut

Samtliga styrelser i arbetslöshetskassor med finansiella placeringar har fattat ett formellt beslut i form av en placeringspolicy eller liknande för inriktningen av förvaltning av kapital. Den övervägande delen av arbetslöshetskassorna reviderar sina placeringspolicyer varje år.

I placeringspolicyerna framkommer flera syften med placeringarna.

Återkommande är att

- placera kapitalet på ett tryggt sätt,
- undvika kostnader för minusränta vid negativ styrränta,
- förvalta arbetslöshetskassans kapital till begränsat eller lågt risktagande,
- generera en säker och långsiktig värdeutveckling,
- förränta kapitalet något för att skapa skydd mot inflation och att
- förvalta kapitalet för att möjliggöra utveckling och säkerställa drift av verksamheten vid större förändringar.

³ 24 §, LAK

⁴ Prop. 1996/97:107, s 162.

Placeringarna

Merparten av de arbetslöshetskassor som har finansiella placeringar utför själva sina placeringar, men rådgör med en annan aktör. Vanligast är att rådgivaren är en bank.

Några arbetslöshetskassor överlåter åt en annan extern part att självständigt utföra placeringarna. Vanligast är att dessa arbetslöshetskassors placeringar sköts av bank. I ett par fall sköts de av en annan kapitalförvaltare.

Arbetslöshetskassorna har i huvudsak placerat kapital i värdepappersfonder. För att kategorisera fonderna har IAF utgått från fondernas riskindikator. Indikatorn återges i det faktablad som är ett lagkrav för alla värdepappersfonder. Indikatorn bygger på fondens historiska svängningar (volatilitet) och är sjugradig där 1 innebär lägre risk och 7 innebär högre risk.

- Riskklass 1 och 2 omfattar en volatilitet upp till 2 procent,
- riskklass 3 och 4 mellan 2 och 10 procent,
- riskklass 5 och 6 mellan 10 och 25 procent och
- riskklass 7 från 25 procent och högre⁵.

Indikatorn fångar inte upp all risk. Exempelvis är den inte ett mått på risken för kapitalförlust.

Arbetslöshetskassornas finansiella placeringar finns i riskklasserna 1-6.

⁵ Vägledning för upprättande av faktablad, Fondbolagens förening, www.fondbolagen.se, 2018-11-28

Av dessa är nästan hälften placerade i riskklasserna 1 och 2. Inom dessa riskklasser finns exempelvis likviditetsfonder och korta räntefonder.

Lite mer än en tredjedel av placeringarna är placerade i riskklasserna 3 och 4. Placeringarna är till exempel långa räntefonder, obligationsfonder eller blandfonder.

En mindre del av placeringarna är placerade i riskklasserna 5 och 6. Placeringarna utgörs framför allt av olika aktiefonder.

De två arbetslöshetskassor som har störst andel av placeringarna i riskklasserna 5 och 6 har omkring hälften eller något mer av placeringarna där.

Uppföljning

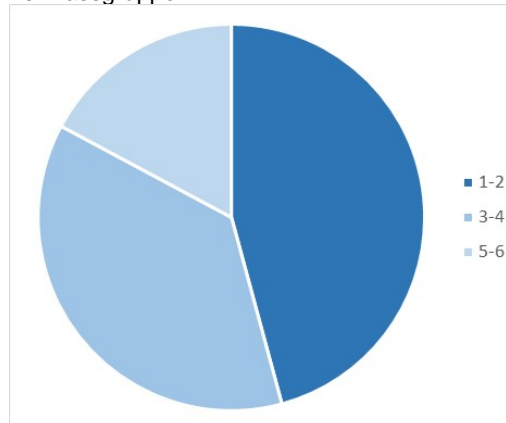
Samtliga arbetslöshetskassor följer upp sina finansiella placeringar. Med vilken frekvens det sker varierar. Det sker en gång per månad, varje tertiäl eller en gång per år. Det löpande uppföljningsarbetet sköts vanligen av tjänstemannaorganisationen eller ett placeringsutskott. I de flesta arbetslöshetskassor följer också styrelsen upp placeringarna eller tar del av uppföljningen.

Även arbetslöshetskassor som anlitar en extern aktör som självständigt placerar kapitalet följer upp sina placeringar med olika frekvens, från en gång per månad till ett par gånger per år.

Arbetslöshetskassor som valt att inte placera kapital

6 arbetslöshetskassor har valt att inte placera kapital annat än hos bank, exempelvis på räntebärande konto eller i deposit.⁶ De har som främsta skäl uppgett att de inte är villiga att ta några risker i förvaltningen av arbetslöshetskassans kapital. Ett annat skäl är att kapitalet inte ska vara bundet utan lätt tillgängligt. Ett par arbetslöshetskassor har uppgett att kapitalet har varit begränsat och därför har placerats på ett bankkonto.

Diagram 3: De finansiella placeringarna i olika riskklassgrupper

Källa: Enkät

⁶ Deposit är en kortsiktig placering med låg och säker avkastning. Löptiden är kortare än ett år och avkastningen är känd i förväg.

Om granskningen

IAF har granskat arbetslöshetskassornas egna kapital ett flertal tillfällen. De finansiella placeringarna granskades senast 2013. Granskningen presenterades i rapporten *Arbetslöshetskassornas eget kapital och finansiella placeringar*⁷. De huvudsakliga slutsatserna var att det totala egna kapitalet och de finansiella placeringarna hade ökat, att inte alla arbetslöshetskassor hade fattat ett formellt beslut om vilken nivå det egna kapitalet skulle uppgå till och att alla arbetslöshetskassor efter granskningen hade en placeringspolicy.

IAF har i den här granskningen granskat arbetslöshetskassornas egna kapital och finansiella placeringar.

IAF har i granskningen hämtat information från arbetslöshetskassornas årsredovisningar. Arbetslöshetskassorna har även fått besvara en enkät.

Både uppgifter om eget kapital och finansiella placeringar är ögonblicksbilder. Uppgifterna från årsredovisningarna och enkäten är från den sista december 2018. Några arbetslöshetskassor har inte velat uppge sina exakta placeringar. IAF har därför efter kontakt med de berörda arbetslöshetskassorna gjort bedömningar av vilka riskklasser placeringarna tillhör.

Rapporten har föredragits av Håkan Nordström. I arbetet har även Jenny Palm, Johanna Wall och Carina Wiksholm deltagit. Vid den slutliga beredningen av ärendet har enhetscheferna Catarina Eklundh Ahlgren och Annelie Westman deltagit. Chefen för analysenheten har fattat beslut i ärendet.

Katrineholm 2019-09-05

Jessica Idbrant

Enhetschef

Håkan Nordström

Utredare

⁷ IAF 2013:3

POSTADDRESS:
IAF
Box 210
641 22 Katrineholm

TELEFON: 0150 - 48 70 00
FAX: 0150 - 48 70 02
EPOST: iaf@iaf.se
WEBB: www.iaf.se

